

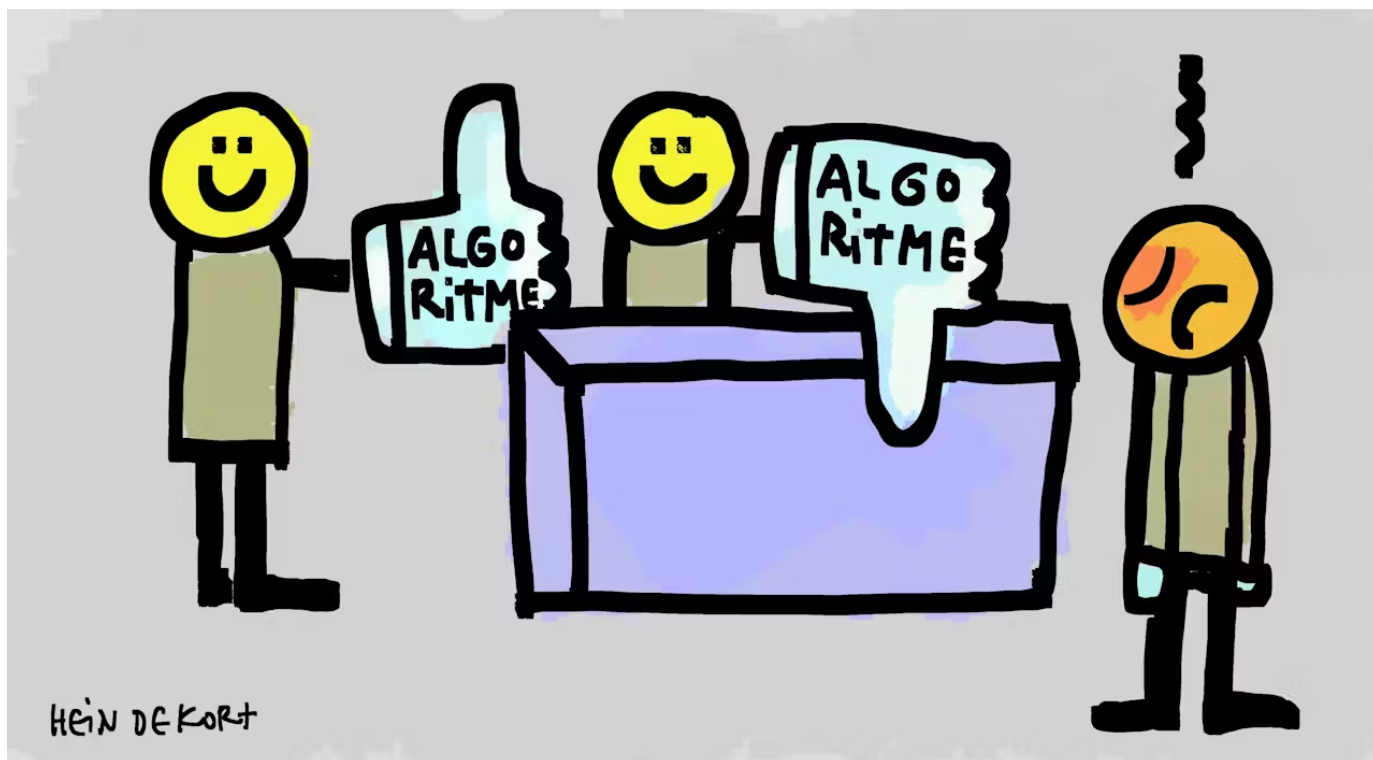
We vragen u enkel voor persoonlijk gebruik onze content te kopiëren. Het delen van deze content met anderen is niet toegestaan © Het Financieele Dagblad 2024.

Maak nieuwe algoritmewaakhond een bulldog in plaats van een schoothond

Ariën Voogt

De nieuwe algoritmetoezichthouder lijkt te gaan werken vanuit het principe 'markt controleert markt'. Dat betekent dat de markt normeert wat 'eerlijk' is, of 'vooringenomen'. Niet de juiste route, vindt Ariën Voogt. Normering is een publieke taak, die niet aan de markt mag worden uitbesteed. Wie bepaalt bijvoorbeeld of het 'eerlijk' is om onderscheid te maken op basis van laaggeletterdheid of postcode?

Illustratie: Hein de Kort voor Het Financieele Dagblad

Staatssecretaris Digitalisering Alexandra van Huffelen informeerde de Tweede Kamer deze maand over de nieuwe algoritmetoezichthouder. Per 1 januari zet deze zich in voor het

‘optimaliseren van de samenwerking tussen betrokken toezichthouders’. De algoritmewaakhond krijgt te midden van de 22 bestaande toezichthouders vooral een coördinerende rol. Het achterliggende idee is dat de financiële, de consumenten- en de telecommunicatiesector elk al een eigen instantie hebben die toeziet op het verantwoord gebruik van algoritmen. De nieuwe toezichthouder gaat de uitleg van de normen coördineren en komt met overkoepelende analyses.

Een lastige taak. Niet alleen door het geringe budget van slechts €1 mln in 2023. Maar ook omdat er weinig te coördineren valt. Sectoraal toezicht op algoritmische systemen schiet systematisch tekort. Is de batterij van je telefoon bijna leeg? Het algoritme van Uber weet dat, net zoals Uber weet dat je in deze situatie bereid bent om voor dezelfde taxirit meer te betalen (al stelt Uber dat het batterijniveau van je toestel niet van invloed is op de ritprijs). Een simkaart waarmee je goedkoop kunt bellen naar andere continenten? Dat draagt bij aan een hoger risicoprofiel voor betalingsfraude. Marktpartijen in de meeste sectoren kunnen met algoritmen doen wat ze willen.

Deze voorbeelden zijn het topje van de ijsberg. Niemand heeft zicht op de algoritmen die door bedrijven op grote schaal worden ingezet. Toezichthouders hebben er nauwelijks grip op. Welk toezicht gaat de overkoepelende algoritmetoezichthouder harmoniseren?

Certificering

Het voorstel van staatssecretaris Van Huffelen voor het toezicht op algoritmen lijkt de richting op te gaan van systeemtoezicht en certificering. Dit is een vorm van toezicht die we ook zien in de financiële sector – een van de weinige sectoren waar algoritmen wél structureel worden gereguleerd. Voordat een algoritme live gaat wordt het daar eerst door een onafhankelijke (gecertificeerde) marktpartij gevalideerd. Vervolgens kan de bank met behulp van het validatierapport aan De Nederlandsche Bank (de toezichthouder) laten zien dat het algoritme deugt.

Markt controleert markt. Het is een effectieve manier voor de toezichthouder om duizenden algoritmen bij honderden organisaties te laten toetsen.

Maar het uitbesteden van toezicht aan marktpartijen heeft een belangrijke keerzijde: commerciële bedrijven krijgen zo een sleutelpositie in het normeren van goed en fout. De toezichthouder kan immers niet alle rapporten controleren.

‘Commerciële bedrijven krijgen zo een sleutelpositie in het normeren van goed en fout’

Uitbestede toezicht voldoet als het gaat om het keuren van witwasdetectie-algoritmen, of het beoordelen van productveiligheid. Er zijn namelijk objectieve standaarden voor het vaststellen van witwassen, of voor het beoordelen van de effectiviteit van een airbag. Maar dat geldt niet voor de taak van de nieuwe algoritmetoezichthouder: die heeft een normatief karakter. Want anders dan bij een airbag kan de beoordeling of een algoritme ‘eerlijk’ of ‘vooringenomen’ is niet objectief worden bepaald aan de hand van uniforme maten.

Het regeerakkoord schrijft voor dat ‘algoritmes worden gecontroleerd op transparantie, discriminatie en willekeur’. Dit zijn abstracte begrippen die een concrete invulling moeten krijgen. Alleen zo kunnen ze immers worden toegepast in de praktijk. Maar juist die concrete invulling is een normatieve opgave, waarvoor geen eenduidige oplossing bestaat. Over wat ‘transparantie’ of ‘willekeur’ precies betekent in een bepaalde context zal altijd discussie blijven bestaan.

Neem het voorbeeld van risicoprofilering bij uitkeringsfraude. Is het eerlijk om onderscheid te maken op basis van laaggeletterdheid of postcode? De besluiten over zulke vragen moeten worden genomen in democratisch zicht. Het is een publieke taak, die niet aan de markt uitbesteed moet worden.

Kortom, de nieuwe algoritmetoezichthouder verdient een steviger profiel. Hiervoor is meer geld en meer expertise nodig. Maar het vereist ook dat de staatssecretaris een rol voor de toezichthouder opeist die verder gaat dan de coördinatie van bestaand toezicht. De toezichthouder moet zelf normatieve keuzes mogen en durven maken. Bovendien moet hij transparantie afdwingen als marktpartijen toch normatieve taken gaan uitvoeren.

Maak van de algoritmewaakhond een bulldog, geen schoothond.

Ariën Voogt is bestuurslid van Stichting Algorithm Audit.

Wilt u reageren?

De opinieredactie van Het Financieele Dagblad verwelkomt uw bijdrage. U kunt die richten aan opinie@fd.nl. Onze spelregels voor lezersbijdragen treft u hier.
